25. 4. 2003

ID: 21619

Náhrada škody

Jestliže se v řízení o náhradu škody aplikuje ve smyslu § 15 zákona o mezinárodním právu soukromém české právo, pak v právním vztahu odpovědnosti za škodu vystupuje jako škůdce ten, kdo způsobil škodu, a jako poškozený ten, komu vznikla škoda, přičemž opodstatněnost nároku soud posuzuje podle toho, zda jsou splněny podmínky vzniku odpovědnosti za škodu upravené českým právem. Rovněž tak platí, že v právním vztahu založeném mezi pojistitelem poškozeného.....

Jestliže se v řízení o náhradu škody aplikuje ve smyslu § 15 zákona o mezinárodním právu soukromém české právo, pak v právním vztahu odpovědnosti za škodu vystupuje jako škůdce ten, kdo způsobil škodu, a jako poškozený ten, komu vznikla škoda, přičemž opodstatněnost nároku soud posuzuje podle toho, zda jsou splněny podmínky vzniku odpovědnosti za škodu upravené českým právem. Rovněž tak platí, že v právním vztahu založeném mezi pojistitelem poškozeného a škůdcem podle ustanovení § 813 odst. 1 obč. zák. je třeba za škůdce považovat toho, kdo způsobil škodu, a za pojištěného (poškozeného) a pojistitele účastníky smlouvy o pojištění majetku; podmínky zákonné cese nároku na náhradu škody z pojištěného (poškozeného) na pojistitele se pak posuzují z hlediska naplnění hypotézy této normy. Není přitom významné, zda pojistná smlouva byla uzavřena podle cizího práva; pro přechod práva podle § 813 obč. zák. je rozhodující, zda a v jakém rozsahu pojistitel poskytl pojištěnému pojistné plnění na základě smlouvy o pojištění majetku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 2892/2000, ze dne 29.10.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců a) H. W. a b) E. n. o. B. – V, obou zastoupených advokátkou, proti žalovaným 1) A. G., zastoupenému advokátem, a 2) Č. k. p., zastoupené Č. p., a. s., o 19.766,- ATS s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Jindřichově Hradci pod sp. zn. 5 C 707/96, o dovolání žalobce B) proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. srpna 1999, č. j. 5 Co 1957/99-141, tak, že rozsudek krajského soudu ve výrocích, jimiž byl rozsudek soudu prvního stupně ohledně platební povinnosti žalovaného 1) vůči žalobci b) změněn tak, že se žaloba na zaplacení částky 16.216,- ATS s příslušenstvím zamítá, a jimiž bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi žalobcem b) a žalovaným 1), se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Poté, co usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 1. 1999, č. j. 5 Co 3007/98-84, byl zrušen mezitímní rozsudek Okresního soudu v Jindřichově Hradci ze dne 16. 10. 1998, č. j. 5 C 707/96-60, jímž byla vyslovena opodstatněnost základu nároků obou žalobců proti oběma žalovaným, Okresní soud v Jindřichově Hradci rozsudkem ze dne 16. 4. 1999, č. j. 5 C 707/96-117, uložil žalovanému 1), aby zaplatil žalobci a) částku 2.000,- ATS s 19% úrokem od 4. 10. 1996 do zaplacení a žalobci b) částku 16.216,- ATS s 19% úrokem od 4. 10. 1996 do zaplacení, a žalobu zamítl ohledně částky 1.550,- ATS s 19% úrokem od 19. 8. 1996 a 19% úroku z částky 2.000,- ATS od 19. 8. 1996 do 3. 10. 1996 ve vztahu mezi žalobcem a) a žalovaným 1) a ohledně 19% úroku z částky 16.216,- ATS od 19. 8. 1996 do 3. 10. 1996 ve vztahu mezi žalobcem b) a žalovaným 1); zamítl rovněž žalobu obou žalobců proti žalované 2) na zaplacení uvedených částek společně a nerozdílně s

prvým žalovaným, a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky. Vyšel ze zjištění, že žalovaný 1) dne 9. 1. 1995 při řízení osobního automobilu zn. Škoda narazil do vozidla žalobce a) zn. Audi, čímž je poškodil. Z celkových nákladů na opravu automobilu ve výši 18.216,- ATS uhradil žalobce b) jako smluvní pojistitel žalobci a) 16.216,- ATS po odečtení smluvní spoluúčasti. Soud dospěl k závěru, že žalobci a) tak vůči žalovanému 1), který při řízení vozu porušil ustanovení § 5 odst. 1 písm. b) a e) vyhlášky č. 99/1989 Sb., vznikl nárok na náhradu škody podle § 420 odst. 1 obč. zák., případně podle § 427 obč. zák., ve výši 2.000,- ATS. Žalobci b) pak proti témuž žalovanému vznikl nárok na náhradu škody přechodem (zákonnou cesí) ve smyslu § 813 obč. zák., a to ve výši vyplaceného pojistného plnění. Nároky žalobců proti žalované 2) shledal soud nedůvodnými jednak pro nesplnění předpokladů pro vznik přímého nároku vůči pojišťovně podle § 10 odst. 5 vyhlášky č. 492/1991 Sb., ve znění před nabytím účinnosti vyhlášky č. 321/1997 Sb., jednak pro promlčení.

K odvolání žalovaného 1) Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 13. 8. 1999, č. j. 5 Co 1957/99-141, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o platební povinnosti žalovaného 1) vůči žalobci b) ve výši 16.216,- ATS s příslušenstvím změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů; ve výroku o platební povinnosti žalovaného 1) vůči žalobci a) a ve výroku o nákladech řízení mezi těmito účastníky rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu v tomto rozsahu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud uložil soudu prvního stupně, aby provedl další dokazování (§ 213 odst. 2 o.s.ř.) ke zjištění, zda ke střetu vozidel zn. Škoda a Audi skutečně došlo, a k určení rozsahu poškození vozidla zn. Audi. Dovodil dále, že zákonný přechod práva na náhradu škody z poškozeného na pojišťovnu podle § 813 obč. zák. se vztahuje pouze na pojistitele, jehož pojistný vztah se řídí občanským zákoníkem (§ 788 a násl.) a jímž žalobce b) jako rakouská pojišťovna není. Pojistný vztah mezi žalobci vznikl podle rakouského práva, nárok žalobce b) ve smyslu § 813 obč. zák. posoudit nelze a žádné jiné ustanovení českého práva se na žalovaný nárok nevztahuje, tedy nárok žalobce b) nezakládá.

Proti rozsudku odvolacího soudu ve výroku, jímž byl ve vztahu mezi žalobcem b) a žalovaným 1) rozsudek soudu prvního stupně změněn tak, že se žaloba zamítá, podal žalobce b) dovolání, v němž namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci [§ 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.]. Podle dovolatele se odvolací soud nevypořádal s aplikací příslušného právního předpisu. Posuzovaný případ zahrnuje tzv. mezinárodní prvek, protože dovolatel je právnickou osobou sídlící na území Rakouské republiky. Podle § 15 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, (dále též jen „ZMPS“), se daný případ řídí právem místa, kde škoda vznikla, nebo místa, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody. Přitom neexistuje mezinárodní smlouva, která by měla speciální, prioritně použitelné ustanovení (§ 2 ZMPS) a Haagskou úmluvu o právu použitelném pro dopravní nehody použít nelze (viz. její čl. 2 bod 5). Vozidlo zn. Audi prvého žalobce bylo havarijně pojištěno u druhého žalobce a náklady na opravu poškozeného vozidla byly doloženy účtem za tuto opravu. Dovolatel má tedy za to, že žaloba je po právu a nárok na náhradu škody vyplývá z obecných ustanovení občanského zákoníku. Přechod nároku podle ustanovení § 813 odst. 1 obč. zák., jak jej aplikoval soud prvního stupně, je v souladu s úpravou § 15 ZMPS a odpovídá rozumnému uspořádání daného vztahu ve smyslu § 10 odst. 1 ZMPS. Obdobnou úpravu přechodu nároku obsahuje i rakouské právo (§ 67 Zákona o pojistné smlouvě BGBI 1959/2). Podle dovolatele regresní nárok je samostatným nárokem žalobce na náhradu škody, vyplacené pojistné plnění je třeba považovat za skutečnou škodu ve smyslu ustanovení § 442 obč. zák. a nárok přiznat v plné výši. Dovolatel dodává, že rozhodnutí odvolacího soudu je v rozporu i s mezinárodními dohodami pojistitelů, uzavřenými za účelem sjednocení postupu při vyřizování nároků vzniklých z dopravních nehod a není v souladu se základními zásadami soudního řízení. Navrhl proto, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v dotčeném rozsahu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Vzhledem k ustanovení části dvanácté, hlavy první, bodu 17. zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) projednal a rozhodl o dovolání podle dosavadních právních předpisů, (tj. podle občanského soudního řádu ve znění účinném před 1. 1. 2001 - dále jen „o.s.ř.“). Po zjištění, že dovolání, které je přípustné podle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř., bylo podáno včas, osobou oprávněnou - účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), a po přezkoumání věci podle § 242 o.s.ř. dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné [uplatněný dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř.], jestliže soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle § 15 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, nároky na náhradu škody, nejde-li o porušení povinnosti vyplývající ze smluv a jiných právních úkonů, řídí se právem místa, kde škoda vznikla, nebo místa, kde došlo ke skutečnosti, která zakládá nárok na náhradu škody.

Podle § 813 odst. 1 obč. zák. jestliže pojištěný má proti jinému právo na náhradu škody způsobené pojistnou událostí, přechází jeho právo na pojistitele, a to do výše plnění, které mu pojistitel poskytl.

Ustanovení § 813 obč. zák. zakotvuje tzv. postižní právo pojistitele, jehož podstatou je přechod práva pojištěného (poškozeného) na náhradu škody vůči škůdci na pojistitele, a to v rozsahu, v jakém škůdce pojištěnému za škodu odpovídá, maximálně však do výše plnění, které pojistitel pojištěnému poskytl. Předpokladem je, že pojistitel poskytl pojistné plnění na základě smlouvy o pojištění majetku a že pojištěný měl v té době právo na náhradu škody proti tomu, kdo ji skutečně způsobil; k této zákonné cesi se nevyžaduje žádný právní úkon, dochází k ní okamžikem poskytnutí pojistného plnění. Pojistitel tím vstupuje do postavení poškozeného vůči škůdci, přičemž vznik a obsah odpovědnostního vztahu mezi nimi musí být posuzován podle ustanovení, která dopadají na vztah pojištěného a škůdce (cese kupříkladu nemá vliv na rozsah úroku z prodlení, který je pojistitel oprávněn požadovat i za dobu před přechodem práva, ani na běh promlčecí doby založené již mezi škůdcem a poškozeným). Přestože je ustanovení § 813 systematicky řazeno v hlavě patnácté části osmé (Závazkové právo) občanského zákoníku, je třeba dovodit, že právní vztah mezi pojistitelem a škůdcem, který podle tohoto ustanovení vzniká přechodem práva na náhradu škody z poškozeného (pojištěného) na pojistitele, je vztahem odpovědnostním a posuzuje se podle příslušných ustanovení upravujících odpovědnost za škodu.

Okresní i krajský soud tedy správně dovodily pravomoc českých soudů (§ 37 ZMPS) a správně na věc aplikovaly české hmotné právo. S tím, jak odvolací soud ustanovení § 813 obč. zák. vyložil, však dovolací soud nesouhlasí.

Jestliže se v řízení o náhradu škody aplikuje ve smyslu § 15 ZMPS české právo, pak v právním vztahu odpovědnosti za škodu vystupuje jako škůdce ten, kdo způsobil škodu, a jako poškozený ten, komu vznikla škoda, přičemž opodstatněnost nároku soud posuzuje podle toho, zda jsou splněny podmínky vzniku odpovědnosti za škodu upravené českým právem. Obdobně platí, že v právním vztahu

založeném mezi pojistitelem poškozeného a škůdcem podle ustanovení § 813 odst. 1 obč. zák. je třeba za škůdce považovat toho, kdo způsobil škodu, a za pojištěného (poškozeného) a pojistitele účastníky smlouvy o pojištění majetku; podmínky zákonné cese nároku na náhradu škody z pojištěného (poškozeného) na pojistitele se pak posuzují z hlediska naplnění hypotézy této normy. Není přitom významné, zda pojistná smlouva byla uzavřena podle cizího práva; pro přechod práva podle § 813 obč. zák. je rozhodující, zda a v jakém rozsahu pojistitel poskytl pojištěnému pojistné plnění na základě smlouvy o pojištění majetku (oddíl šestý hlavy patnácté části osmé občanského zákoníku). Jen tehdy na pojistitele přešel nárok na náhradu škody vůči škůdci ve výši, v jaké za škodu škůdce odpovídá poškozenému. Použití příslušných ustanovení českého práva proto nelze vyloučit argumentem, že vzájemný vztah pojistitele a pojištěného byl založen podle norem cizího práva.

V posuzovaném případě bylo zjištěno (skutkový stav není dovoláním napaden a nepodléhá dovolacímu přezkumu), že český státní občan [žalovaný 1)] způsobil na území České republiky škodu rakouskému občanovi [žalobce a)], jemuž v rámci likvidace pojistné události rakouská právnická osoba [žalobce b)] poskytla pojistné plnění. Dovodil-li odvolací soud za tohoto skutkového stavu, že ustanovení § 813 obč. zák. nezaložilo zákonnou cesí přímý nárok žalobce b) na náhradu škody proti žalovanému 1) z toho důvodu, že pojistná smlouva byla uzavřena v zahraničí podle rakouského práva, vyložil uvedené ustanovení nesprávně.

Je tedy zřejmé, že dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. d) o.s.ř. je naplněn; Nejvyšší soud České republiky proto rozsudek odvolacího soudu v dovoláním dotčeném výroku, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ohledně platební povinnosti žalovaného 1) vůči žalobci b) tak, že žalobu na zaplacení částky 16.216,- ATS s příslušenstvím byla zamítnuta, a v závislém výroku o náhradě nákladů řízení mezi těmito účastníky zrušil (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem o.s.ř.) a vrátil v tomto rozsahu věc Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Odpovědnost za vady
- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti